

Respublika OAK jurnali

ISSN 2181-4201

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI

ILMIY-METODIK JURNALI

AVGUST 2026, 5-SON

BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
<https://etjournal.buxdpi.uz>

BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI

ILMIY – METODIK JURNAL

№. 5

BUXORO – 2026

BO‘LAJAK PEDAGOGLARDA HUQUQIY KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH MEZONLARI VA INDIKATORLARI

Mirzayev Toxirjon Turg'unovich,

Andijon davlat pedagogika instituti amaliy xorijiy tillar kafedrası v.v.b dotsenti

E-mail: mirzaevtoxirjon69@gmail.com Tel: +998 33 909 00 22

Annotatsiya. Maqolada bo‘lajak pedagoglarda huquqiy kompetensiyani shakllantirishning mezonlari va indikatorlari ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan asoslab berilgan. Huquqiy kompetensiya tushunchasining mohiyati, uning kognitiv-bilim, motivatsion-qadriyatli, faoliyatli-amaliy va reflektiv-baholash komponentlari tahlil qilinadi. Har bir komponentga mos mezon va o‘lchash indikatorlari, shuningdek, shakllanganlikning past, o‘rta va yuqori darajalari tavsiflanadi. Muallif kompetensiyaviy yondashuv nuqtai nazaridan diagnostika modelini taklif etadi hamda bo‘lajak pedagoglarda huquqiy kompetensiyani samarali shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlarini belgilaydi.

Kalit so‘zlar: huquqiy kompetensiya, bo‘lajak pedagog, kompetensiyaviy yondashuv, mezon, indikator, shakllanganlik darajasi, diagnostika, huquqiy ta’lim, huquqiy madaniyat, professional tayyorgarlik.

Аннотация. В статье научно-теоретически и практически обоснованы критерии и показатели формирования правовой компетентности будущих педагогов. Анализируются сущность понятия правовой компетентности и её когнитивно-знаниевый, мотивационно-ценностный, деятельностно-практический и рефлексивно-оценочный компоненты. Для каждого компонента описаны соответствующие критерии и показатели измерения, а также низкий, средний и высокий уровни сформированности. Автор предлагает диагностическую модель на основе компетентностного подхода и определяет педагогические условия эффективного формирования правовой компетентности будущих педагогов.

Ключевые слова: правовая компетентность, будущий педагог, компетентностный подход, критерий, показатель, уровень сформированности, диагностика, правовое образование, правовая культура, профессиональная подготовка.

Abstract. The article provides a theoretical and practical substantiation of the criteria and indicators for forming the legal competence of future teachers. It analyses the essence of legal competence and its cognitive, motivational-axiological, activity-practical and reflexive-evaluative components. For each component the corresponding criteria and measurement indicators are described, along with low, medium and high levels of formation. The author proposes a diagnostic model based on the competence approach and defines the pedagogical conditions for the effective formation of future teachers’ legal competence.

Keywords: legal competence, future teacher, competence approach, criterion, indicator, level of formation, diagnostics, legal education, legal culture, professional training.

Kirish

Zamonaviy ta’lim tizimida o‘qituvchi shaxsiga qo‘yilayotgan talablar tubdan yangilanmoqda. Yangi O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar sharoitida pedagog nafaqat o‘z fani bo‘yicha chuqur bilimga ega mutaxassis, balki qonun ustuvorligini e‘zozlaydigan, o‘quvchilar va ota-onalar bilan munosabatlarda huquqiy normalarga qat’iy amal qiladigan, bola huquqlarini himoya qila oladigan huquqiy jihatdan yetuk shaxs bo‘lishi lozim. Aynan shu bois bo‘lajak pedagoglarda huquqiy kompetensiyani shakllantirish oliy pedagogik ta’limning dolzarb vazifalaridan biriga aylanmoqda.

Mavzuning dolzarbligi bir necha omil bilan izohlanadi. Birinchidan, jamiyatda huquqiy ong

va madaniyatni yuksaltirishga qaratilgan davlat siyosati o'qituvchidan yuksak huquqiy salohiyatni talab etadi. 2019-yil 9-yanvardagi PF-5618-son Farmon bilan tasdiqlangan konsepsiyada huquqiy ta'lim va tarbiya “shaxs - oila - mahalla - ta'lim muassasasi - jamiyat” tizimida uzluksiz tashkil etilishi belgilangan¹; bu tizimning markaziy figurasi esa aynan pedagogdir. Ikkinchidan, bola huquqlari to'g'risidagi xalqaro va milliy me'yorlar o'qituvchidan ularni bilish va amaliyotda ta'minlashni taqozo etadi. Uchinchidan, “O'zbekiston - 2030” strategiyasida ta'lim sifatini oshirish, kadrlar tayyorlash tizimini kompetensiyaviy asosda takomillashtirish vazifalari qo'yilgan².

Zamonaviy sharoitda pedagogning huquqiy salohiyati nafaqat uning shaxsiy fuqarolik madaniyati, balki kasbiy vakolatining ajralmas qismidir. O'qituvchi kundalik faoliyatida o'quvchi va ota-onalarning huquqlari, bola manfaatlarini ustuvorligi, shaxsiy ma'lumotlar himoyasi, ta'lim jarayonini tartibga soluvchi me'yorlar bilan bevosita ish ko'radi. Huquqiy jihatdan yetuk bo'lmagan pedagog, hatto eng yaxshi niyatda ham, bilmasdan huquqbuzarlikka yo'l qo'yishi mumkin. Shu bois huquqiy kompetensiya bugungi kunda o'qituvchi kasbiy standartining tabiiy talabiga aylanmoqda.

Shu bilan birga, amaliyotda bo'lajak pedagoglarning huquqiy tayyorgarligini baholashda yaxlit, ilmiy asoslangan mezon va indikatorlar tizimi yetishmasligi seziladi. Ko'pincha huquqiy tayyorgarlik faqat nazariy bilimlar hajmi bilan o'lchanadi, biroq kompetensiya - bu bilim, qadriyat va amaliy ko'nikmalarning yaxlitligidir. Binobarin, huquqiy kompetensiyani obyektiv baholash imkonini beruvchi mezon-indikator apparatini ishlab chiqish zarurati yuzaga keladi.

Tadqiqotning maqsadi - bo'lajak pedagoglarda huquqiy kompetensiyaning tarkibiy tuzilishini aniqlash hamda uni shakllantirish va baholashning mezonlari, indikatorlari va darajalarini ilmiy asoslashdan iborat. Bunga muvofiq quyidagi vazifalar belgilandi: huquqiy kompetensiya tushunchasi va tuzilishini nazariy tahlil qilish; komponentlar bo'yicha mezon va indikatorlarni ishlab chiqish; shakllanganlik darajalarini tavsiflash; diagnostika modeli va pedagogik shart-sharoitlarni asoslash.

Tadqiqotning obyekti - oliy ta'lim muassasasida bo'lajak pedagoglarni kasbiy tayyorlash jarayoni; predmeti - bo'lajak pedagoglarda huquqiy kompetensiyani shakllantirishning mezonlari, indikatorlari va diagnostikasi. Ishning ilmiy yangiligi shundan iboratki, huquqiy kompetensiya yaxlit component-mezon-indikator-daraja tizimi sifatida asoslanib, uni obyektiv o'lchash imkonini beruvchi diagnostik apparat ishlab chiqildi. Amaliy ahamiyati esa taklif etilgan apparatdan oliy pedagogik ta'limda talabalar huquqiy tayyorgarligini baholash, monitoring qilish va yo'naltirilgan pedagogik ish tashkil etishda foydalanish mumkinligida namoyon bo'ladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

“Kompetensiya” va “kompetentlik” tushunchalari zamonaviy pedagogika fanida keng o'rganilgan. Kompetensiyaviy yondashuvning nazariy asoslari G'arb va postsovet olimlarining tadqiqotlarida shakllantirilgan. V. Hutmacher Yevropa Kengashi doirasida ta'lim uchun kalit kompetensiyalar tizimini asoslab, ularning qatorida ijtimoiy-fuqarolik va huquqiy kompetensiyalarni alohida ajratib ko'rsatgan. A.V. Xutorskoy kompetensiyani “shaxsning muayyan obyektlar va jarayonlarga nisbatan bilim, ko'nikma va faoliyat usullari majmuasi” sifatida, kompetentlikni esa kompetensiyaga egalikning shaxsiy sifatlarda namoyon bo'lishi sifatida talqin qiladi. I.A. Zimnyaya kompetentlikni bilim, motivatsiya, qadriyat va tajribaning yaxlitligi tarzida izohlaydi.

Xalqaro miqyosda kompetensiyaviy yondashuv OECD tomonidan amalga oshirilgan DeSeCo loyihasi hamda Yevropa Ittifoqining “Umrbod ta'lim uchun kalit kompetensiyalar” tavsiyanomasida rivojlantirildi. Ushbu hujjatlarda fuqarolik va ijtimoiy kompetensiyalar, jumladan huquqiy jihatlar, shaxsning jamiyatda faol va mas'uliyatli ishtirokini ta'minlovchi asosiy salohiyat sifatida e'tirof etiladi. Bu esa huquqiy kompetensiyani zamonaviy ta'lim natijalari tizimining ajralmas qismi

¹O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 9-yanvardagi “Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida”gi PF-5618-son Farmoni // Lex.uz. — 2019.

²“O'zbekiston — 2030” strategiyasi // Lex.uz. — 2023.

sifatida qarashni taqozo etadi.

Ilmiy adabiyotlarda “kompetensiya” va “kompetentlik” tushunchalari ko‘pincha farqlanadi. Kompetensiya - oldindan belgilangan talab, ya’ni shaxs egallashi lozim bo‘lgan bilim, ko‘nikma va faoliyat usullari majmuasi; kompetentlik esa shu talabning muayyan shaxsda amalda namoyon bo‘lishi, egallangan sifatdir. Shu ma’noda “huquqiy kompetensiya” talab-natija sifatida, uni egallagan pedagogning holati esa “huquqiy kompetentlik” sifatida talqin qilinadi. Ushbu maqolada, an’anaga ko‘ra, umumlashgan holda “huquqiy kompetensiya” atamasi qo‘llaniladi.

Huquqiy kompetensiya masalasi huquqshunoslik va pedagogika chorrahasida turadi. Tadqiqotchilar uni kishining huquqiy bilimlari, qadriyatlar va huquqiy faoliyat ko‘nikmalari birligida namoyon bo‘ladigan integrativ sifat sifatida ta’riflaydilar. Pedagog huquqiy kompetensiyasining o‘ziga xosligi shundaki, u nafaqat o‘qituvchining o‘z huquq va majburiyatlarini bilishini, balki o‘quvchilarda huquqiy ongning shakllantirish olish qobiliyatini ham qamrab oladi.

Ushbu jihat pedagog huquqiy kompetensiyasini huquqshunos kompetensiyasidan farqlaydi. Huquqshunos uchun huquqiy bilim kasbiy faoliyatning bevosita predmeti bo‘lsa, pedagog uchun u vositachi qadriyat - ta’lim-tarbiya jarayonini qonuniy asosda tashkil etish va yosh avlodda huquqiy madaniyatni shakllantirish vositasidir. Binobarin, pedagogning huquqiy kompetensiyasida amaliy-tarbiyaviy va kommunikativ qirralar alohida ahamiyat kasb etadi. Aynan shu o‘ziga xoslik mezon va indikatorlarni ishlab chiqishda hisobga olindi.

O‘zbek olimlari huquqiy ta’lim, huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish masalalarini turli jihatdan tadqiq etganlar. Ularning ishlarida huquqiy savodxonlik huquqiy ongning zaruriy sharti, huquqiy ong esa huquqiy madaniyatning poydevori sifatida e’tirof etiladi. Biroq adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, aynan bo‘lajak pedagoglar huquqiy kompetensiyasini shakllantirishning mezon-indikator tizimi va uni diagnostika qilish masalasi yaxlit tarzda yetarlicha ishlanmagan. Ushbu maqola mavjud bo‘shliqni to‘ldirishga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot kompetensiyaviy, tizimli-tuzilmaviy va shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvlar asosida olib borildi. Nazariy metodlardan ilmiy adabiyotlar va me’yoriy-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish, modellashtirish; empirik metodlardan anketa-so‘rovnoma, testlashtirish, pedagogik kuzatuv, pedagogik vaziyatlar (keys-topshiriqlar) usuli, ekspert bahosi va o‘z-o‘zini baholash qo‘llanildi. Olingan ma’lumotlar sifat va miqdoriy jihatdan qayta ishlandi.

Tadqiqotning ishchi gipotezasi shundan iboratki, bo‘lajak pedagoglarda huquqiy kompetensiyani shakllantirish, agar u ilmiy asoslangan mezon va indikatorlar tizimiga tayanib, uzluksiz diagnostika hamda yo‘naltirilgan pedagogik shart-sharoitlar bilan ta’minlansa, sezilarli darajada samarali kechadi. Empirik qismning namunaviy (shartli) natijalari ushbu gipotezaning ishlash mantiqi va metodikaning diagnostik imkoniyatlarini ko‘rsatish maqsadida keltirilgan; ular real statistik ma’lumot bo‘lmay, apparatning qo‘llanish tartibini tavsiflaydi.

Mezon va indikatorlarni ishlab chiqishda quyidagi talablarga amal qilindi: mezonlarning huquqiy kompetensiya komponentlariga muvofiqligi; indikatorlarning o‘lchanuvchanligi va kuzatiluvchanligi; darajalarning izchilligi hamda diagnostik vositalar bilan ta’minlanganligi. Baholashning obyektivligini oshirish uchun o‘z-o‘zini baholash, ekspert bahosi va kuzatuv natijalari o‘zaro qiyoslab boriladi.

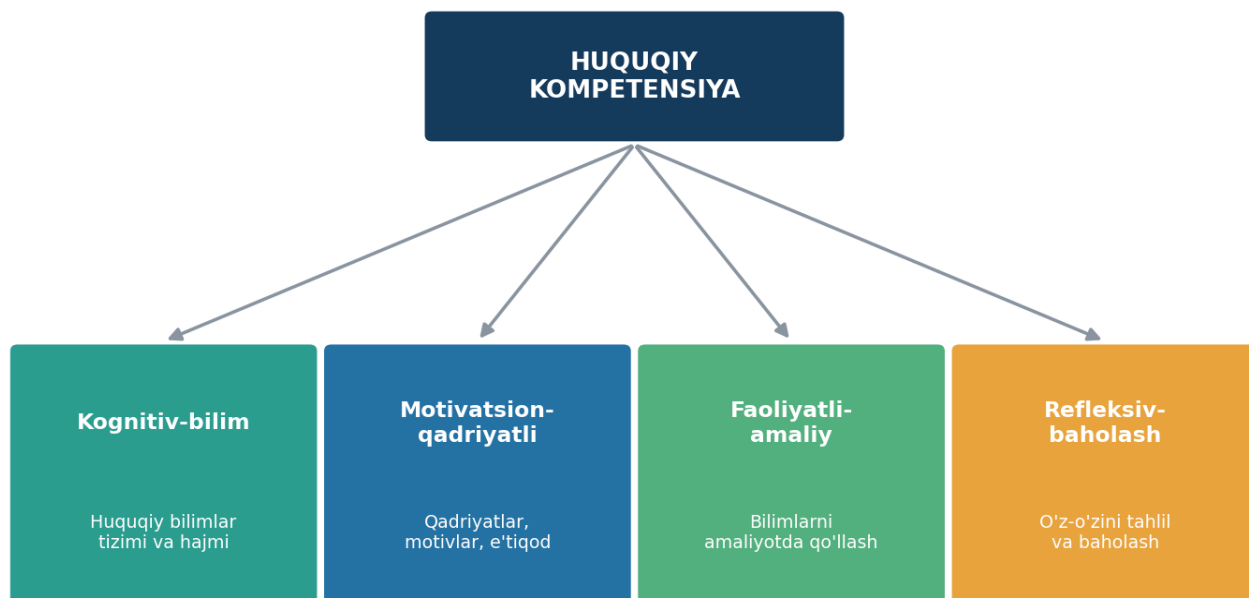
Tahlil va natijalar

1. Huquqiy kompetensiya tushunchasi va tarkibiy tuzilishi

Bo‘lajak pedagogning huquqiy kompetensiyasi deganda biz uning huquqiy bilimlari, huquqiy qadriyatlar, motivlari hamda kasbiy-pedagogik faoliyatda huquqiy normalarni qo‘llash ko‘nikmalarining yaxlit birligida namoyon bo‘ladigan integrativ kasbiy sifatini tushunamiz. Bu sifat o‘qituvchiga o‘z huquq va majburiyatlarini anglash, ta’lim jarayonini qonuniylik asosida tashkil etish, bola huquqlarini himoya qilish va o‘quvchilarda huquqiy ongning shakllantirish imkonini

beradi.

Huquqiy kompetensiyaning tuzilishi to‘rt o‘zaro bog‘liq komponentdan iborat: kognitiv-bilim, motivatsion-qadriyatli, faoliyatli-amaliy va reflektiv-baholash komponentlari. Ushbu komponentlar birligi kompetensiyaning yaxlitligini ta’minlaydi: bilimsiz qadriyat yuzaki bo‘lib qoladi, qadriyat va motivatsiyasiz bilim amaliyotga aylanmaydi, refleksiyasiz esa o‘z-o‘zini rivojlantirish imkonsizdir (1-rasm).

1-rasm. Bo‘lajak pedagog huquqiy kompetensiyasining tarkibiy tuzilishi

Bu tuzilma statik emas, balki dinamik va tizimli xususiyatga ega. Komponentlar o‘zaro ta’sirda rivojlanadi: bilimlar chuqurlashishi qadriyatli munosabatni mustahkamlaydi, qadriyatli munosabat faoliyatni motivlashtiradi, faoliyat tajribasi esa refleksiya orqali qayta angʻlanib, yangi bilimlarga ehtiyoj tug‘diradi. Shu tariqa huquqiy kompetensiya yopiq halqa emas, doimiy o‘sinib boruvchi spiral tarzida shakllanadi. Aynan shu sababli uni baholashda alohida bir komponentga emas, ularning yaxlit birligiga e’tibor qaratish zarur.

Kognitiv-bilim komponenti - huquq asoslari, Konstitutsiya, ta’lim to‘g‘risidagi qonunchilik va bola huquqlari bo‘yicha bilimlar tizimini qamrab oladi. U pedagogik faoliyatga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlarni bilish va huquqiy tushunchalarni to‘g‘ri talqin qila olishni nazarda tutadi. Bu komponent huquqiy kompetensiyaning asosini tashkil etadi, chunki bilimsiz huquqiy qadriyat ham, faoliyat ham shakllana olmaydi; ayni paytda bilimning o‘zi hali kompetentlikni kafolatlamaydi.

Motivatsion-qadriyatli komponent - qonun ustuvorligiga ishonch va hurmat, huquqiy o‘zini rivojlantirishga intilish, kasbiy faoliyatda qonuniylikka sodiqlik hamda huquqbuzarliklarga murosasiz munosabatni ifodalaydi. Ushbu komponent huquqiy bilim va faoliyatni ichki ma’no bilan to‘ldiradi: pedagog qonunni majburiyat sifatida emas, balki ichki e’tiqod va kasbiy qadriyat sifatida qabul qilganda, uning huquqiy xatti-harakati barqaror va ishonchli bo‘ladi.

Faoliyatli-amaliy komponent - huquqiy bilimlarni amaliyotda qo‘llash - pedagogik vaziyatlarni huquqiy jihatdan tahlil qilish, nizolarni qonuniy yo‘l bilan hal etish va o‘quvchilarda huquqiy ong shakllantirish ko‘nikmalarini o‘z ichiga oladi. Aynan shu komponent huquqiy kompetensiyaning kasbiy “yadrosi” hisoblanadi, chunki o‘qituvchining tayyorgarligi pirovard natijada real vaziyatlardagi harakatida namoyon bo‘ladi; nazariy bilim faqat amaliy faoliyatga aylangandagina kompetentlikka aylanadi.

Refleksiv-baholash komponenti - o‘z huquqiy xatti-harakatini tahlil va baholash, kasbiy javobgarlikni anglash hamda huquqiy o‘zini takomillashtirish qobiliyatini bildiradi. Refleksiya kompetensiyaning o‘sinib borishini ta’minlaydi: o‘z faoliyatini tanqidiy baholay oladigan pedagog

xatolarini anglaydi, ularni bartaraf etadi va uzluksiz ravishda huquqiy jihatdan rivojlanadi. Shu bois bu komponent boshqa uch komponentni bog'lovchi va rivojlantiruvchi vazifasini bajaradi.

Bo'lajak pedagog huquqiy kompetensiyasi kasbiy faoliyatda bir qator funksiyalarni bajaradi: gnoseologik funksiya - huquqiy voqelikni bilish va anglash; regulativ funksiya - pedagogik faoliyatni qonuniylik doirasida tartibga solish; aksiologik funksiya - huquqiy qadriyatlarni shakllantirish; himoya funksiyasi - bola huquqlari va o'z huquqlarini himoya qilish; tarbiyaviy funksiya - o'quvchilarda huquqiy ong va madaniyatni shakllantirish. Ushbu funksiyalarning yaxlit amal qilishi kompetensiyani kasbiy ahamiyatini belgilaydi.

2. Huquqiy kompetensiyani shakllantirish mezonlari va indikatorlari

Mezon - bu obyektning holatini baholash imkonini beruvchi asosiy belgi, o'lchov mezon. Indikator esa mezonning aniq, kuzatiluvchan va o'lchanuvchan ko'rsatkichidir. Har bir komponentga muvofiq alohida mezon ajratildi: kognitiv-bilim komponentiga - gnoseologik (bilim) mezon; motivatsion-qadriyatli komponentga - aksiologik (qadriyat) mezon; faoliyatli-amaliy komponentga - prakseologik (faoliyat) mezon; refleksiv-baholash komponentiga - refleksiv mezon. Ushbu mezonlar va ularning indikatorlari 1-jadvalda keltirilgan.

Mezon va indikatorlarni ishlab chiqishda quyidagi tamoyillarga tayanildi:

- obyektivlik - mezon baholovchining xohishiga emas, kuzatiluvchan faktlarga asoslanadi;
- yaxlitlik - mezonlar tizimi kompetensiyani barcha komponentlarini qamrab oladi;
- o'lchanuvchanlik - har bir indikator sifat yoki miqdoriy jihatdan qayd etiladi;
- izchillik - indikatorlar darajalar bo'yicha ketma-ket ochib beriladi;
- amaliyotga yo'naltirilganlik - indikatorlar real kasbiy vaziyatlar bilan bog'lanadi.

Ushbu tamoyillarga rioya qilinishi mezonlar tizimining ilmiy asosliliigi va amaliy qo'llanuvchanligini ta'minlaydi.

1-jadval

Huquqiy kompetensiya komponentlari, mezonlari va indikatorlari

Komponent	Mezon	Indikatorlar (ko'rsatkichlar)
Kognitiv-bilim	Gnoseologik mezon (huquqiy bilimlar tizimliliigi va chuqurligi)	• huquq asoslari, Konstitutsiya, ta'lim qonunchiligi va bola huquqlari bo'yicha bilimlar hajmi; • pedagogik faoliyatga oid me'yoriy hujjatlarni bilishi; • huquqiy tushunchalarni to'g'ri talqin qila olishi.
Motivatsion-qadriyatli	Aksiologik mezon (huquqiy qadriyatlar va motivatsiya)	• qonun ustuvorligiga ishonch va hurmat; • huquqiy o'zini rivojlantirishga intilish; • bola huquqlarini himoya qilishga yo'nalganlik; • huquqbuzarliklarga murosasiz munosabat.
Faoliyatli-amaliy	Prakseologik mezon (bilimlarni amaliyotda qo'llash)	• pedagogik vaziyatlarni huquqiy jihatdan tahlil qilishi; • munosabatlarda huquqiy normalarga amal qilishi; • nizolarni qonuniy yo'l bilan hal qilishi; • o'quvchilarda huquqiy ong shakllantirish mahorati.
Refleksiv-baholash	Refleksiv mezon (huquqiy refleksiya va o'z-o'zini baholash)	• o'z huquqiy faoliyatini tahlil va baholashi; • kasbiy javobgarlikni anglashi; • huquqiy xatolarni tuzata olishi; • huquqiy o'zini takomillashtirish rejasini tuzishi.

Keltirilgan indikatorlar o'qituvchining huquqiy tayyorgarligini nafaqat bilim darajasida, balki qadriyat, faoliyat va refleksiya darajasida ham o'lchash imkonini beradi. Bu esa kompetensiyaviy yondashuvning yaxlitlik tamoyiliga to'liq mos keladi.

Indikatorlarning kuzatiluvchanligini amaliy misolda ko'rsatish mumkin. Masalan, prakseologik mezonning “nizolarni qonuniy yo'l bilan hal qilishi” indikatori talabaga real pedagogik vaziyat (keys) taqdim etilib, uning yechim varianti huquqiy me'yorlarga muvofiqligi bo'yicha baholanadi. Aksiologik mezonning “huquqbuzarliklarga murosasiz munosabat” indikatori esa maxsus vaziyatli topshiriqlar va anketa savollari orqali aniqlanadi. Shu tarzda har bir indikator aniq diagnostik topshiriqqa bog'lanadi va subyektiv taxminga emas, kuzatilgan xatti-harakatga asoslanadi.

3. Shakllanganlik darajalari va ularning tavsifi

Har bir mezon bo'yicha huquqiy kompetensiya shakllanganligining uch darajasi ajratildi: past (reproduktiv), o'rta (adaptiv) va yuqori (ijodiy). Darajalar pastdan yuqoriga qarab bilimlarning tizimlili, qadriyatlarining ichki qabul qilinganligi, faoliyatning mustaqilligi va refleksiyaning chuqurligi ortib borishi bilan farqlanadi (2-rasm).

2-rasm. Huquqiy kompetensiya shakllanganligining darajalari

2-jadval

Huquqiy kompetensiya shakllanganligi darajalarining tavsifi

Komponent	Past (reproduktiv)	O'rta (adaptiv)	Yuqori (ijodiy)
Kognitiv-bilim	bilimlar yuzaki, uzuq-yuluq, xatolar bilan.	bilimlar yetarli, ammo tizimlashtirilmagan.	bilimlar chuqur, tizimli va yangilanib boradi.
Motivatsion-qadriyatli	qiziqish past, motivatsiya tashqi.	qiziqish barqaror, motivatsiya vaziyatli.	ichki e'tiqod, barqaror qadriyatli yo'nalish.
Faoliyatli-amaliy	namuna asosida, doimiy yordamga muhtoj.	namunaviy vaziyatlarda mustaqil qo'llaydi.	nostandart vaziyatlarda ijodiy qo'llaydi.
Refleksiv-baholash	o'zini baholay olmaydi, refleksiya yo'q.	o'zini qisman baholaydi.	chuqur refleksiya, o'zini rivojlantiradi.

Past (reproduktiv) daraja talabaning huquqiy bilimlari yuzaki va uzuq-yuluq bo'lishi, faoliyatni faqat namuna va tashqi nazorat ostida bajarishi, huquqiy qadriyatlarni ichdan qabul qilmasligi bilan tavsiflanadi. O'rta (adaptiv) daraja yetarli, ammo hali tizimlashtirilmagan bilimlar, namunaviy vaziyatlarda mustaqil faoliyat va barqaror, biroq vaziyatga bog'liq motivatsiya bilan ajralib turadi. Yuqori (ijodiy) daraja esa chuqur va tizimli bilimlar, huquqiy qadriyatlarining ichki

e'tiqodga aylanishi, nostandart vaziyatlarda ijodiy faoliyat va rivojlangan refleksiya bilan xarakterlanadi.

Darajalar bo'yicha yaxlit bahoni chiqarishda har bir komponentga ball beriladi (past - 1 ball, o'rta - 2 ball, yuqori - 3 ball) va integral ko'rsatkich to'rt komponent bo'yicha o'rtacha qiymat sifatida hisoblanadi. Olingan qiymat 3-jadvaldagi shkala bo'yicha talqin qilinadi.

Darajalararo o'tish sifat sakrashli tarzida kechadi. Past darajadan o'rtaga o'tishda bilimlar tizimlashadi va faoliyat namunaviy vaziyatlarda mustaqillashadi; o'rtadan yuqoriga o'tishda esa qadriyatli munosabat ichki e'tiqodga aylanib, talaba nostandart vaziyatlarda ijodiy va mas'uliyatli qaror qabul qila boshlaydi. Ushbu o'tishlarni kuzatish pedagogga aynan qaysi bosqichda qo'shimcha yordam zarurligini aniqlash imkonini beradi.

3-jadval

Integral ko'rsatkich bo'yicha huquqiy kompetensiya darajasini aniqlash

Integral ko'rsatkich (ball)	Daraja	Umumiy tavsif
1,0 – 1,6	Past (reproduktiv)	huquqiy tayyorgarlik yetarli emas, yo'naltirilgan ish talab etiladi.
1,7 – 2,3	O'rta (adaptiv)	asosiy kompetensiya shakllangan, chuqurlashtirish zarur.
2,4 – 3,0	Yuqori (ijodiy)	kompetensiya to'liq shakllangan, mustaqil rivojlanadi.

Bunday shkala talabani umumiy huquqiy kompetensiya darajasini yaxlit baholash bilan birga, aynan qaysi komponent bo'yicha zaiflik borligini aniqlab, individual traektoriyani belgilash imkonini beradi.

4. Diagnostika modeli va pedagogik shart-sharoitlar

Mezon va indikatorlarni amaliyotda qo'llash uchun har bir komponentga mos diagnostik vositalar tanlandi (4-jadval). Vositalarning majmuaviy qo'llanishi baholashning obyektivligi va ishonchliligini ta'minlaydi.

4-jadval

Komponentlar bo'yicha diagnostik metod va vositalar

Komponent / mezon	Diagnostik metod va vositalar
Kognitiv-bilim (gnoseologik)	bilimlarni tekshirish testlari, huquqiy diktant, og'zaki va yozma so'rov, terminologik topshiriqlar.
Motivatsion-qadriyatli (aksiologik)	qadriyatlar anketasi, motivatsiyani o'rganish so'rovnomalari, hikoya-esse tahlili, suhbat.
Faoliyatli-amaliy (prakseologik)	pedagogik vaziyatlar (keys-topshiriqlar), rolli o'yin, soxta sud, amaliyot davomidagi kuzatuv, ekspert bahosi.
Refleksiv-baholash (refleksiv)	o'z-o'zini baholash varaqasi, refleksiv kundalik, portfolio, individual rivojlanish rejasi tahlili.

Diagnostika jarayoni uch bosqichli bo'lishi maqsadga muvofiq. Dastlabki (aniqlovchi) kesimda talabalarning huquqiy kompetensiya bo'yicha boshlang'ich darajasi aniqlanadi va guruhlar tenglashtiriladi. Oraliq kesimda shakllantirish jarayoni davomida o'zgarishlar kuzatiladi hamda zarur bo'lsa pedagogik ta'sir korreksiya qilinadi. Yakuniy kesimda erishilgan natijaviy daraja

belgilanadi va boshlang'ich holat bilan qiyoslanadi. Bunday tartib huquqiy kompetensiyaning dinamikasini obyektiv kuzatish va shakllantirish ishining samaradorligini baholash imkonini beradi.

Bo'lajak pedagoglarda huquqiy kompetensiyaning shakllantirish yaxlit model doirasida amalga oshiriladi. Model maqsad, mazmun, texnologiya, amaliyot va diagnostika bloklarini o'zida birlashtiradi hamda kutilayotgan natija bilan yakunlanadi (3-rasm).

3-rasm. Bo'lajak pedagoglarda huquqiy kompetensiyaning shakllantirish modeli

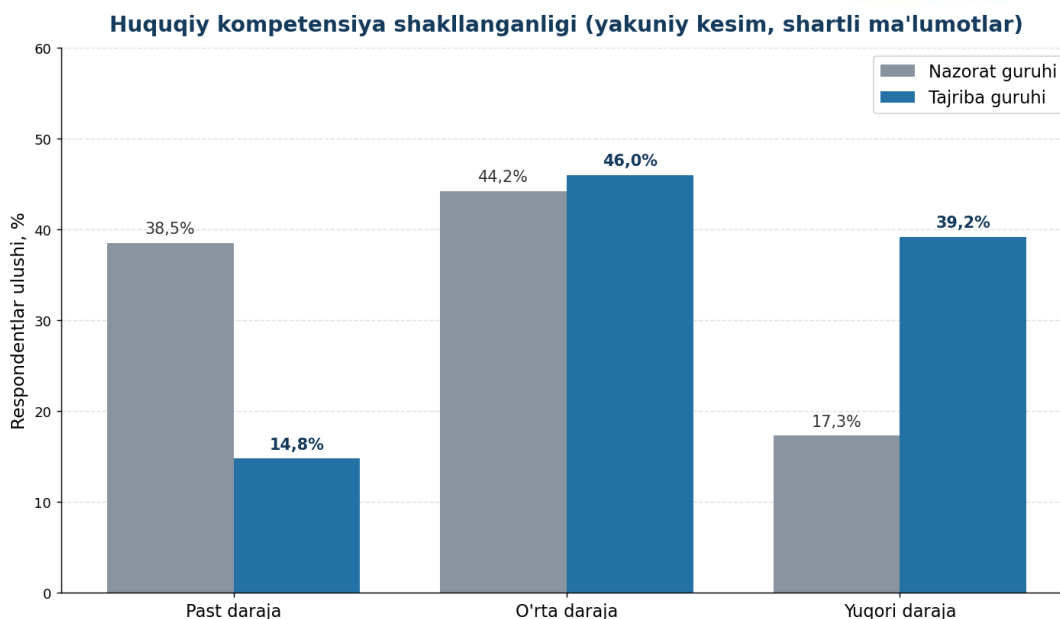
Modelning samaradorligini ta'minlovchi asosiy pedagogik shart-sharoitlarni quyidagicha izohlash mumkin. Birinchi shart - huquqiy ta'lim mazmunini kasbiy va psixologik-pedagogik fanlar bilan integratsiyalash; bu huquqiy bilimlarni izolyatsiyada emas, kasbiy kontekstda o'zlashtirishni ta'minlaydi. Ikkinchi shart - interfaol va faol metodlardan (keys-stadi, munozara-debat, rolli o'yin, soxta sud/moot court) tizimli foydalanish; bunday metodlar bilimni faoliyatga aylantiradi va huquqiy fikrlashni rivojlantiradi.

Uchinchi shart - talabalarni real yoki real-simulyativ huquqiy amaliyotga (volontyorlik, huquqiy targ'ibot aksiyalari, huquqiy klinikalar, maktab amaliyotidagi huquqiy vaziyatlar) jalb etish; amaliyot kompetensiyaning faoliyatli komponentini mustahkamlaydi. To'rtinchi shart - raqamli resurslar (lex.uz milliy bazasi, elektron huquqiy platformalar, ochiq ta'lim resurslari) imkoniyatlaridan foydalanib, huquqiy bilimlarni doimiy yangilab borish. Beshinchi shart - refleksiv ta'lim muhitini yaratish, ya'ni talabaning o'z huquqiy faoliyatini muntazam tahlil qilishi va individual rivojlanish rejasini yuritishi uchun sharoit ta'minlash.

5. Metodikaning amaliy sinovi (namunaviy natijalar)

Taklif etilgan mezon-indikator tizimining ishlash mexanizmini ko'rsatish maqsadida namunaviy (shartli) tajriba-sinov natijalari keltiriladi. Yakuniy kesim shuni ko'rsatadiki, tajriba guruhida yuqori darajadagi talabalar ulushi nazorat guruhiga nisbatan sezilarli oshgan, past darajadagilar ulushi esa kamaygan (4-rasm). Bu - tanlangan mezonlar va shakllantirish shart-sharoitlarining muvofiqligidan dalolat beradi³.

³Namunaviy (shartli) ko'rsatkichlar metodikaning ishlash mexanizmini tasvirlash uchun keltirilgan; ular real statistik ma'lumot emas.

4-rasm. Huquqiy kompetensiya shakllanganligi (yakuniy kesim, namunaviy ma'lumotlar)

Namunaviy ko'rsatkichlar metodikaning diagnostik quvvatini tasvirlaydi: mezon va indikatorlar darajalar bo'yicha aniq farqlarni qayd etish imkonini beradi. Real tajriba-sinov ishlarida ushbu apparat statistik metodlar (masalan, ishonchlik me'yorlari) bilan to'ldirilishi kutiladi.

6. Metodikani amaliyotga tatbiq etish bo'yicha uslubiy tavsiyalar

Taklif etilgan mezon-indikator apparatini oliy pedagogik ta'lim amaliyotiga joriy etishda quyidagi uslubiy tavsiyalarga amal qilish maqsadga muvofiq:

- har bir o'quv yili boshida talabalarning huquqiy kompetensiya darajasini aniqlovchi kesim o'tkazish;
- diagnostika natijalari asosida talabalar uchun individual huquqiy rivojlanish traektoriyasini belgilash;
- huquqiy fanlar va pedagogik amaliyotni mezonlar tizimi asosida o'zaro bog'lash;
- baholashda kamida uch xil vosita (test, keys-topshiriq, o'z-o'zini baholash) majmuasidan foydalanish;
- talabalar portfoliosida huquqiy kompetensiya o'sishini hujjatlashtirib borish;
- professor-o'qituvchilar uchun mezon-indikator apparatini qo'llash bo'yicha uslubiy ko'rsatma tayyorlash.

Ushbu tavsiyalar metodikaning yaxlit va uzluksiz qo'llanishini ta'minlaydi hamda uni fakultet yoki yo'nalish miqyosida standartlashtirish imkonini beradi. Metodikani izchil qo'llash quyidagi natijalarga erishishni ko'zda tutadi:

- talabalar huquqiy tayyorgarligini obyektiv va shaffof baholash;
- har bir talaba bo'yicha kompetensiya o'sishini dinamikada kuzatish;
- huquqiy ta'lim mazmuni va metodlarini natijalarga qarab takomillashtirish;
- bitiruvchilarning kasbiy faoliyatga huquqiy jihatdan tayyorligini oshirish;
- oliy ta'lim muassasasida huquqiy ta'lim sifatini boshqarish tizimini mustahkamlash.

Shu tariqa mezon-indikator apparati diagnostikadan boshqaruv-metodik vositaga aylanadi.

Zamonaviy sharoitda diagnostika jarayonini raqamlashtirish alohida samara beradi. Mezon va indikatorlar elektron test va so'rovnomalar, o'quv platformalari hamda raqamli portfolio tizimlariga integratsiya qilinsa, ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va vizuallashtirish tezlashadi. Bu esa o'qituvchi va talabaga kompetensiya o'sishini real vaqtda kuzatish, natijalarni obyektiv qiyoslash va o'z vaqtda korreksiya qilish imkonini beradi.

Ta'kidlash joizki, huquqiy kompetensiyani shakllantirish va baholash mezonlari davlat ta'lim standartlari hamda o'qituvchi kasbiy sifatlariga qo'yilgan talablar bilan uyg'unlashtirilishi lozim.

Bu esa universitet ichidagi baholashni milliy kasbiy talablar bilan bog‘lab, bitiruvchining real kasbiy tayyorgarligini obyektiv aks ettiradi. Shu tariqa mezon-indikator tizimi nafaqat nazariy, balki boshqaruv-metodik ahamiyat ham kasb etadi.

Muhokama

Tadqiqot natijalari huquqiy kompetensiyani yaxlit, ko‘p komponentli hodisa sifatida qarash zarurligini tasdiqlaydi. An’anaviy amaliyotda o‘qituvchining huquqiy tayyorgarligi ko‘pincha faqat bilimlar hajmi bilan o‘lchanadi. Biroq bilim bo‘lishi kompetentlikni kafolatlamaydi: pedagog qonunni bilishi, ammo uni amaliyotda qo‘llay olmasligi yoki huquqiy qadriyatlarni ichdan qabul qilmasligi mumkin. Shu sababli mezonlar tizimi bilim bilan bir qatorda qadriyat, faoliyat va refleksiya o‘lchamlarini ham qamrab olishi shart.

Taklif etilgan komponent–mezon–indikator–daraja modeli bir necha afzallikka ega. Birinchidan, u baholashni obyektivlashtiradi: har bir indikator kuzatiluvchan va o‘lchanuvchan. Ikkinchidan, u diagnostik: talabaning qaysi komponent bo‘yicha “oqsayotganini” aniqlash va aniq yo‘naltirilgan ish olib borish imkonini beradi. Uchinchidan, u dinamik: uch bosqichli kesim orqali kompetensiya o‘shirishni kuzatib borish mumkin.

Taklif etilgan mezon-indikator tizimi ta’lim sifatini ta’minlash nuqtai nazaridan ham ahamiyatlidir. Kompetensiyaviy natijalarni aniq o‘lchash imkoniyati oliy ta’lim muassasasiga o‘z dasturlarining kuchli va zaif tomonlarini ko‘rish, huquqiy ta’lim mazmunini takomillashtirish va sifat kafolati jarayonlarida asoslangan qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Bundan tashqari, kompetensiyaga asoslangan baholash xalqaro tajriba bilan uyg‘un bo‘lib, natijalarning taqqoslanuvchanligini oshiradi.

Shuni ham ta’kidlash lozimki, bo‘lajak pedagoglarda huquqiy kompetensiyani samarali shakllantirish fanlararo hamkorlikni taqozo etadi. Huquqshunos, pedagog va psixolog mutaxassislarning birgalikdagi ishi mezon va indikatorlarni ham ilmiy, ham amaliy jihatdan puxta ishlab chiqishga imkon beradi. Bunday yaxlit yondashuv huquqiy ta’lim mazmunini kasbiy tayyorgarlik bilan uzviy bog‘laydi va natijada o‘qituvchining huquqiy salohiyatini har tomonlama rivojlantiradi.

Taklif etilgan yondashuvni an’anaviy modellar bilan qiyoslaganda, uning ustunligi baholashning bir o‘lchamli (faqat bilim) emas, ko‘p o‘lchamli bo‘lishida ko‘rinadi. Bilim markazli baholashda talaba testda yuqori ball to‘plab, ammo real pedagogik vaziyatda huquqiy jihatdan noto‘g‘ri harakat qilishi mumkin. Komponent–mezon–indikator tizimi esa ana shu tafovutni aniqlaydi va uni bartaraf etishga yo‘naltiradi.

Yana bir muhim jihat - mezon-indikator apparatining uzluksiz kasbiy rivojlanish bilan bog‘liqligi. Huquqiy kompetensiya faqat talabalik davrida emas, butun kasbiy faoliyat davomida takomillashib boradigan sifatdir. Shu bois taklif etilgan tizim nafaqat bo‘lajak pedagoglarni tayyorlashda, balki amaldagi o‘qituvchilar malakasini oshirish jarayonida ham diagnostik asos sifatida qo‘llanishi mumkin. Bu esa huquqiy ta’limning uzluksizligi tamoyilini amalda ta’minlashga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, ayrim cheklovlarni ham e’tirof etish lozim. Refleksiv va qadriyatli komponentlarni o‘lchash muayyan subyektivlik xavfini saqlaydi; buni bir necha vositani (o‘z-o‘zini baholash, ekspert bahosi, kuzatuv) birgalikda qo‘llash orqali kamaytirish mumkin. Bundan tashqari, mezonlarni turli mutaxassislik yo‘nalishlariga (boshlang‘ich ta’lim, maktabgacha ta’lim, fan o‘qituvchilari) moslashtirish qo‘shimcha ishlanmani talab qiladi. Kelgusi tadqiqotlarda mezon-indikator apparatini statistik jihatdan validatsiyalash, uni raqamli diagnostika platformasiga integratsiyalash hamda uzoq muddatli monitoringda sinovdan o‘tkazish istiqbolli yo‘nalish hisoblanadi.

Xulosa va takliflar

O‘tkazilgan tahlil asosida quyidagi xulosalarga kelindi. Birinchidan, bo‘lajak pedagogning

huquqiy kompetensiyasi - bilim, qadriyat, faoliyat va refleksiyaning yaxlit birligida namoyon bo'ladigan integrativ kasbiy sifatdir; u to'rt komponent - kognitiv-bilim, motivatsion-qadriyatli, faoliyatli-amaliy va reflektiv-baholash komponentlaridan iborat. Ikkinchidan, har bir komponentga mos mezon (gnoseologik, aksiologik, prakseologik va reflektiv) hamda ularning o'lchanuvchan indikatorlari asoslandi. Uchinchidan, shakllanganlikning uch darajasi (past, o'rta, yuqori) tavsiflanib, ularni aniqlash uchun diagnostik vositalar majmuasi taklif etildi.

Amaliyot uchun quyidagi takliflar ilgari suriladi: oliy pedagogik ta'lim mazmuniga huquqiy kompetensiyani shakllantiruvchi modulni integratsiyalash; ta'lim jarayonida interfaol va amaliyotga yo'naltirilgan metodlardan tizimli foydalanish; taklif etilgan mezon-indikator apparatini talabalar huquqiy tayyorgarligini baholashda joriy etish; talabalarni real huquqiy amaliyot va volontyorlikka jalb qilish; raqamli huquqiy resurslar asosida uzluksiz huquqiy ta'lim muhitini yaratish.

Taklif etilgan mezon va indikatorlar tizimini amaliyotga bosqichma-bosqich joriy etish maqsadga muvofiq. Birinchi bosqichda professor-o'qituvchilar apparat bilan tanishtiriladi va uslubiy ko'rsatma tayyorlanadi; ikkinchi bosqichda diagnostika vositalari sinovdan o'tkaziladi va zarur tuzatishlar kiritiladi; uchinchi bosqichda tizim o'quv jarayoniga to'liq integratsiya qilinib, muntazam monitoring yo'lga qo'yiladi. Bunday izchillik islohotning barqarorligini va natijalarning ishonchliligini ta'minlaydi.

Umuman olganda, huquqiy kompetensiyani mezon va indikatorlar asosida shakllantirish oliy pedagogik ta'lim sifatini oshirishning muhim resursi hisoblanadi. U talabaning shaxsiy rivojlanishini, o'qituvchining kasbiy mahoratini va ta'lim muassasasining boshqaruv samaradorligini bir vaqtda qo'llab-quvvatlaydi.

Tadqiqotning nazariy ahamiyati huquqiy kompetensiyaning komponent-mezon-indikator-daraja tizimi sifatida yaxlit asoslanganida, amaliy ahamiyati esa taklif etilgan diagnostik apparatning oliy pedagogik ta'lim amaliyotiga bevosita joriy etilishi mumkinligida namoyon bo'ladi. Ishlab chiqilgan mezonlar tizimi turli yo'nalishlar uchun moslashtirilishi hamda raqamli monitoring vositalari bilan boyitilishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak pedagoglarda huquqiy kompetensiyani ilmiy asoslangan mezon va indikatorlar tizimi asosida shakllantirish - qonun ustuvorligiga sodiq, bola huquqlarini himoya qila oladigan zamonaviy o'qituvchini tayyorlashning muhim shartidir. Bu esa ma'rifatli va huquqiy jihatdan yetuk jamiyat qurishga bevosita xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (yangi tahriri). - Toshkent, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. - Toshkent, 2020-yil 23-sentabr, O'RQ-637-son.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi Farmoni. - Toshkent, 2019-yil 9-yanvar, PF-5618-son.
4. "O'zbekiston - 2030" strategiyasi. - Toshkent: Lex.uz, 2023.
5. Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiya (BMT Bosh Assambleyasi, 1989-yil 20-noyabr).
6. Hutmacher W. Key competencies for Europe. - Strasbourg: Council of Europe, 1997.
7. Хуторской А.В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты // Интернет-журнал «Эйдос». - 2002.
8. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. - Москва, 2004.
9. Равен Дж. Компетентность в современном обществе. - Москва: Когито-Центр, 2002.
10. Алексеев С.С. Общая теория права. - Москва: Юридическая литература, 2008.
11. Recommendation of the European Parliament and of the Council on key competences for lifelong learning. - Brussels, 2006/2018.
12. Rychen D.S., Salganik L.H. (eds.) Key Competencies for a Successful Life and a Well-

Functioning Society (DeSeCo). - OECD, 2003.

13. Байденко В.И. Компетентностный подход к проектированию государственных образовательных стандартов. - Москва, 2005.
14. Selman R. Legal socialization and legal competence // Developmental perspectives. — 2000.
15. <https://lex.uz> - Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
16. <https://stat.uz> - Prezident huzuridagi Statistika agentligi rasmiy sayti.

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA , PSIXOLOGIYA VA METODIKA	
AKMEOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNING INDIVIDUAL JISMONIY YUKLAMALARINI OPTIMALLASHTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH Mansurov Olimjon Odil o'g'li	4
CHUQURLASHTIRILGAN IXTISOSLIK BOSQICHIDA UZOQ MASOFAGA YUGURUVCHILARNING MASHG'ULOT JARAYONINI BOSHQARISH MUAMMOLARI Sirojev Shoxrux Fayzullo o'g'li	11
CHAQIRIQQACHA HARBIY TA'LIM DIDAKTIKASIDA TARBIYALASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI Bozorov Aziz Abloqulovich	16
DIFFERENSIAL YONDASHUV ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA TASVIRIY SAN'AT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK ASOSLARI Bozorova Hamida Shukrilloevna	23
CHIZMACHILIK FANINI SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANIB O'QITISHNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI Omonova Rayxon	26
JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA REGBI ELEMENTLARIDAN FOYDALANISH ORQALI TALABALARNING HARAKAT KOORDINATSIYASINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI E.E. Jumayev	31
JISMONIY MADANIYAT YO'NALISHI TALABALARIGA KURASH TEXNIK HARAKATLARINI O'RGATISHNING UYG'UNLASHTIRILGAN METODIK MODEL G'ulomov Nasillo Baxshullo o'g'li	34
BO'LAJAK PEDAGOGLARDA HUQUQIY KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH MEZONLARI VA INDIKATORLARI Mirzayev Toxirjon Turg'unovich	43
ISSIQ IQLIMDA MASHG'ULOT YUKLAMASINI RPE VA YURAK URISH CHASTOTASI YORDAMIDA BAHOLASH I.I. Saidov	55
IMOM ABU HOMID G'AZZOLIY QARASHLARI ASOSIDA FARZAND TARBIYASINING METODOLOGIK VA NAZARIY ASOSLARINI TADQIQ ETISH Isoqova Gulnoz Ulug'bek qizi	61
RAQAMLI MONITORING VOSITALARI ORQALI YOSH KURASHCHILAR YUKLAMASINI OPTIMALLASHTIRISH Karim Mahramov	67

TALABALARNING REFLEKSIV KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHNING MAVJUD HOLATI Jumayeva Azizabonu Mo'min qizi	74
IQTIDORLI O'QUVCHILAR BILAN ISHLASHGA DOIR TAJRIBALAR Kattaqulova Nozbibi Shokir qizi	82
MINIATYURA SAN'ATIDA AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY TASVIRIY VOSITALARNING UYG'UNLIGI Nozimova Muhabbat Akram qizi	85
DIGITAL TECHNOLOGY FOR L2 LISTENING DEVELOPMENT: CALL, MALL, CAPTIONS, VR, AND AI Juraboeva Nigina Olimjon kizi	95
ISSIQ IQLIM SHAROITIDA GIDRATATSIYA TARTIBINING YOSH YENGIL ATLETIKACHILARNING FUNKSIONAL HOLATI VA JISMONIY ISH QOBILIYATIGA TA'SIRI Nuriddinov Axrorjon Bahodir o'g'li	99
GANDBOLCHI TALABA QIZLARDA JISMONIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISHDA BOSQICHMA-BOSQICH YUKLAMA BERISH METODIKASI Dilnoza I. Yarasheva	105
OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARIGA BOSQON ULOQTIRISH TEXNIKASINI O'RGATISHNING PEDAGOGIK VA METODIK ASOSLARI Sarvinoz Iskandar qizi	111
GIMNASTIKA VOSITALARI ORQALI BO'LAJAK JISMONIY MADANIYAT O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI Saidova Mahbuba Ayubovna	118
BOSHLANG'ICH TAYYORLOV GURUHIDAGI SPORT GIMNASTIKACHILARDA MOSLASHUVCHANLIKNI RIVOJLANTIRISH METODIKASINING SAMARADORLIGI Sayfiyev Hikmatullo Xayrulloevich	127
THE APPLICATION OF THE PEDAGOGICAL CONCEPT OF JADID SCHOOLS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS AS A PEDAGOGICAL PROBLEM Shamsullayeva Ruxsatoy Sunnatullayevna	134
MULTIMEDIA VOSITALARI ASOSIDA TALABALARNING MUSTAQIL FIKRLASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI Toshova To'ygul Amin qizi	141
INKLYUZIV TA'LIM MUHITIDA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING HAYOTIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MEKANIZMLARI Urunova Dilafr'o'z Muzafarovna	145
МАКТАБ КЛАСТЕРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ИННОВАЦИОН, КОМПЕТЕНЦИАВИЙ ВА РЕСУРСЛАРГА АСОСЛАНГАН ЁНДАШУВЛАР Максуда Умаровна Бадалова	153
ЭВОЛЮЦИЯ ПОНЯТИЯ «КОММУНИКАТИВНАЯ	158

КОМПЕТЕНЦИЯ» В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТЕОРИИ: ОТ ЯЗЫКОВОГО ЗНАНИЯ К ИНТЕГРАТИВНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ХАРАКТЕРИСТИКЕ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ Нуруллаева Гузал Анваровна	
FILOLOGIYA FANLARI	
ОТ ПЕРЕЖИВАНИЯ К СМЫСЛУ: АВТОРСКАЯ МЕТОДИКА ИНТЕРПРЕТАЦИОННОГО ОСВОЕНИЯ ПОЭЗИИ А. АХМАТОВОЙ В ПРОЦЕССЕ ЯЗЫКОВОГО И ЛИЧНОСТНОГО РАЗВИТИЯ УЧАЩИХСЯ Жабборова Гулчехра Жобировна	168
NUTQIY AKTNI TADQIQ ETISHNING LINGVOPRAGMATIK VA ANTROPOSENTRIK MEZONLARI Akramova Surayo Renatovna	174
TILNI O'RGANISH JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKTNING KALIT JIHATLARI VA UNDA SAMARALI FOYDALANISH STRATEGIYALARI: RAQAMLI DAVR TILSHUNOSLIGINING YANGI UfqLARI Boymurodova Nishona Yunus qizi	178
IMOM G'AZZOLIY ASARLARIDA "ILM" KONSEPTINING LINGVOKOGNITIV TALQINI Barnoyeva Zarina Sayfiddinovna	184
ПУТЬ К СМЫСЛУ ЧЕРЕЗ СИМВОЛ: АВТОРСКАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ПРЕПОДАВАНИЯ ТВОРЧЕСТВА А. БЛОКА В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ЛИТЕРАТУРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ Жабборова Гулчехра Жобировна	189
INGLIZ XALQ ERTAKLARI LINGVOMADANIY-DIDAKTIK MIKROKORPUSINI SHAKLLANTIRISH: TANLASH MEZONLARI VA ANNOTATSIYA MODELI Djabbarova Feruza Azamovna	194
JOMIY VA NAVOIY IDIOSTILIDA "LA'L" KONSEPTI VA UNING METAFORIK XUSUSIYATLARI Tavakkal Choriyev	200
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI ADAPTIV TOPSHIRIQLARNING TALABALAR KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI Shabonova Shaxnoza Baxriddinovna	213
ANIQ VA TABIIY FANLAR	
BO'LAJAK BIOLOGIYA O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHGA QO'YILADIGAN ZAMONAVIY TALABLAR Hamdamova Nozima Mukimovna	218
GRAFIK SAVODXONLIKNI BAHOLASHDA ANIMATSION DIAGNOSTIKA VOSITALAR Xo'janiyozov Shokir Rustamovich	225